

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo politikos ir valstybinio bei privataus sektorių bendradarbiavimo

(2005/C 74/02)

2004 m. sausio 29 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl „Turizmo politikos ir valstybinio bei privataus sektorių bendradarbiavimo“

Turizmo politikos ir valstybinio bei privataus sektorių bendradarbiavimo. Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, atsakingas už komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2004 m. liepos 14 d. patvirtino savo nuomonę. Pranešėjas – p. **Mendoza**.

411-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2004 m. rugsėjo 15-16 d. (2004 m. rugsėjo 15 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 148 nariams balsavus „už“, 1 „prieš“ ir 3 susilaikius, priėmė šią nuomonę.

1. Žanga

1.1 Sutinkamai su išipareigojimais Europos turizmo sektoriui, komiteto plenarinėje sesijoje 2003 m. spalio 29 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė savo nuomonę dėl „Socialiai tvaraus turizmo visiems“.

1.1.1 Minėtoji nuomonė vėliau buvo pristatyta Europos turizmo forume 2003 m. kaip indėlis į bendro turizmo ir ypač prieinamo turizmo vystymą Europos žmonių su negalia metų kontekste.

1.2 Nuomonėje buvo išdėstyti bendri analizės rėmai, principai ir pasiūlymai turizmo sektoriaus su jo formų daugybe ir įvairove ateities apibrėžimui. Buvo nustatyta dešimt specifinių aspektų, kurių kiekvienam buvo pasiūlyta po dešimt iniciatyvų, taigi iš viso 100 konkrečių iniciatyvų, kurių ir kiekvienos atskirai, ir jų visumos tikslas yra kurti tvarų ir prieinamą turizmą XXI amžiuje.

1.3 Išlaikydamas šiuos tikslus kaip atramos tašką, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) savo nuomonėje dėl *Turizmo politikos ir valstybinio bei privataus sektorių bendradarbiavimo* siūlo nustatyti veiklos rūšis ir priemones, kurių reikia, kad tikslai būtų realūs, ir įgyvendinti jas praktikoje. Nuomonėje taip pat svarstomi už šių priemonių įgyvendinimą atsakingi asmenys, sektoriai, organizacijos, struktūros ir institucijos, tiek jų konkrečių atsakomybės sričių ir uždavinių, tiek jų bendradarbiavimo su kitais dalyviais atžvilgiu.

1.4 Šios nuomonės tikslas yra išanalizuoti ir pasiūlyti metodus bendradarbiavimui tarp valstybinio ir privataus sektorių, ypač tarp valstybės valdžios institucijų ir privačių įmonių bei verslo organizacijų, tuo pačiu taip pat sprendžiant klausimus, susijusius ir su kitais turizmo sektoriaus dalyviais: darbininkais ir profesinėmis sąjungomis, vartotojų organizacijomis ir t.t. Galiausiai, tikslas yra priversti visus dalyvius būti atsakingais už į jų kompetenciją patenkančius klausimus ir tuo pačiu metu rasti mechanizmus ir priemones, kurias būti galima naudoti koordinuoti veiklai su kitais turizmo valdyme ir politikoje dalyvaujantais dalyviais, siekiant pagerinti sektoriaus konkurencingumą ir tvarumą.

1.5 Reikėtų atkreipti dėmesį, kad netgi jei visoje Europoje turizmo svarba ir plėtojimo sparta labai nevienoda, valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas visur pasirodė geru būdu turizmo kokybei, tvarumui ir konkurencingumui pagerinti.

1.6 2004 m. balandžio 15 d. Sevilijoje (Ispanija) įvykęs viešas svarstymas akivaizdžiai pademonstravo, kad yra daug teigiamų sėkmingo valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo pavyzdžių ir kad mes turime ir toliau eiti šiuo keliu, jei norime toliau gerinti turizmo sektoriaus kokybę, tvarumą ir konkurencingumą. Išplėstoje Europos Sąjungoje, kur turizmas neabejotinai vaidins pagrindinį vaidmenį, šiems tikslams reikia suteikti net dar didesnę prioritetą.

2. Turizmo industrijos suinteresuot šali ir sektorių apibrėžimas: valstybinis ir privatus sektoriai

2.1 Šioje nuomonėje nesiekama pateikti tikslų valstybinio ir privataus sektorių apibrėžimą, tačiau mes manome, kad kaip pavyzdį ir siekiant sutelkti dėmesį ties analize, mes turėtume bendrais bruožais nusakyti juos abu, kad būtų galima paaiškinti jų poziciją bendradarbiavimo turizmo sektoriuje atžvilgiu.

2.2 Valstybinis sektorius sudarytas iš skirtingų administracijos pakopų – vietos, regionų, nacionalinių ir tarptautinių – bei taip pat struktūrų ir institucijų, kurios dažniausiai priklauso nuo pirmųjų ir yra finansuojamos arba iš mokesčių, arba iš rinkliavų. Todėl šis sektorius apima platų spektrą institucijų, pavyzdžiui, švietimo ir skatinimo organizacijos, įskaitant kai kurias privačių įmonių arba bendrų įmonių forma dirbančias, tačiau aiškiai nubrėžtą kompetenciją turinčias organizacijas. Jų vaidmuo visuomenėje yra griežtai reguliuojamas, o pagrindinis jų dėmesys skiriamas visuomenės gerovės skatinimui. Čia vertėtų paminėti rinkoje dirbančių valstybinių įmonių, tokių kaip *Paradores* Ispanijoje ir *Pousadas* Portugalijoje (vaizdinguose kaimiškuose kraštovaizdžiuose arba istorinėse vietose veikiančios valstybei priklausantys viešbučiai), patirtį. Apskritai, valstybinis sektorius teikia daugybę bazinių paslaugų, kurių pagalba bendrovės turi vystyti savo verslą.

2.2.1 Ypatingo dėmesio vertos už turizmo skatinimą ir informaciją atsakingos organizacijos, nes tai sritis, kurioje nustatant tikslus ir bendras priemones bendradarbiavimas yra būtinas.

2.2.2 Kalbant apie valstybinių sektorių, įvairios valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo formos gali pritraukti naujo pobūdžio finansavimą daugeliui veiklos rūšių, ypač jei jos susijusios su skatinimu, infrastruktūros kūrimu, kokybės gerinimu ir t.t.

2.3 Tuo tarpu privatų sektorių sudaro ne vien tik komercinės įmonės galinčios egzistuoti daugybe formų kaip bendrovės, kooperatyvai ar individualios įmonės, bet ir, kas labai svarbu, socialiniai partneriai, profesinės sąjungos ir komercinių įmonių asociacijos bei piliečiai kaip vartotojai ir tiesiogiai visuomenės gerove suinteresuotos šalys. Iš esmės jų interesai ir tikslai yra asmeniniai ir individualūs, tačiau jie turi ir socialinių tikslų, kiek jų veikla tiesiogiai ar netiesiogiai veikia visuomenę kaip visumą, ir tuo būdu jie yra atskaitingi visuomenei tiek už savo veiksmus, tiek už savo aplaidumą.

2.3.1 Verta pažymėti, kad ši platų komercinių įmonių spektrą galima taip pat klasifikuoti pagal dydį: didelės bendrovės, mikroįmonės, mažos ir vidutinės įmonės (MVĮ). Dydis atrodo svarbus apibrėžiant bendradarbiavimo apimtį, ir pastebima tendencija, kad MVĮ yra labiau suinteresuotos bendradarbiauti, galbūt todėl, kad jos labiau priklausomos, ir todėl siekiant savų tikslų joms reikia daugiau paramos. Dar vienas susijęs faktorius gali būti jų veiklos apimtis, atsižvelgiant į tai, kad vietos ar regionų komercinės įmonės yra labiau linkusios bendradarbiauti nei didelės daugianacionalinės kompanijos, kurios dėl savo centralizuotos struktūros ir valdymo sistemų vienodumo yra konservatyvesnės ir kurios turi daugiau skirtingų interesų, išbarstytų po įvairias turistų trumpo apsilankymo ir galutinio kelionės tikslo vietas.

2.3.2 Ekonominius ir socialinius dalyvius galima klasifikuoti pagal jų atstovaujamas socialines grupes, t.y. darbdavius ir darbuotojus. Suprantama, kad jų asociacijos yra nepaprastai svarbios, kai kalbama apie valstybinio ir privataus sektorių partnerystės steigimą, kadangi, nors jos ir gina iš esmės individualius interesus, jų kolektyviniai interesai būna labai artimi valstybinio sektoriaus interesams, todėl koordinavimas yra lengvesnis. Jų atstovų profesionalizmas gali būti ir iš tiesų paprastai yra pagrindinis faktorius užtikrinant sėkmingą partnerystės kūrimą.

2.3.3 Socialinis sektorius rūpinasi daugybe privačių organizacijų ir įvairaus pobūdžio susivienijimų, kurios panašiai kaip ekonominiai ir socialiniai dalyviai tarnauja individualių ir kolektyvinių interesų gynimui. Tarp tokių organizacijų yra vartotojų asociacijos, aplinkosauginės grupės ir rajoninės draugijos. Turizmo sektoriuje sukurtuose bendradarbiavimo projektuose jos paprastai būna geros partnerės ir kartais gali mobilizuoti kitas suinteresuotas šalis.

2.3.4 Nors iš esmės jos nėra šios nuomonės tema, bet verta pažymėti, kad egzistuoja ir kiti įmanomi ir pageidautini modeliai bendradarbiavimui tarp įvairių valstybinių valdžios institucijų lygmenų iš vienos pusės ir skirtingo pobūdžio įmonių iš kitos pusės. Toks bendradarbiavimas gali vykti vertikaliai arba horizontaliai.

3. Dabartin situacija

3.1 Dabartinis valstybinio ir privataus sektorių galimų santykių diapazonas sudaro *keturis bendrus alternatyvius scenarijus*. Nors mažai tikėtina, kad jie gyvenime pasirodys savo gryna forma, jie parodo praktikoje esančias tendencijas.

3.1.1 **Priešiškus:** Šio scenarijaus esmė yra konfrontaciniai santykiai tarp valstybinio ir privataus sektorių, kai vieni suvokia kitus arba įsivaizduoja, kad suvokia kitus kaip priešiškus ir kliudančius jų tikslams ir interesams. Privačiame sektoriuje dažnai manoma, kad valstybinis sektorius trukdo siekti jų pelningumo tikslų nesuteikdamas jų veiklai tinkamai vystyti būtinos infrastruktūros, o taip pat dėl viešųjų paslaugų turistams arba turizmo pramonei trūkumo ar prastos kokybės. Kitais kartais komercinės įmonės laiko valstybės valdžios institucijas vien tik mokesčių surinkėjomis, grobiančiomis vis daugiau ir daugiau iš sektoriaus, kuris susiduria su didoka kainų konkurencija, ir sukelia konkurencijos iškraipymą lyginant su kitomis šalimis, regionais ar vietovėmis, kur mokestiniai režimai kitokie, ir tokios komercinės įmonės reikalauja turizmo paslaugų mokesčių, tokių kaip PVM, suvienodinimo. Galiausiai, jos mano, kad jos turi priešintis valstybiniam sektoriui, kuris mažina privataus sektoriaus konkurencingumą, užuot jį didinęs.

3.1.1.1 Šioje potencialiai priešiško valstybinio ir privataus sektorių santykių situacijoje valstybės valdžios institucijos gali laikyti, kad privatus turizmo sektorius kuria problemas ir daro kliūtis bei iškraipo jų viešuosius tikslus socialinio aprūpinimo, gamtinių išteklių išsaugojimo ir tvarumo, socialinės sanglaudos bei komercinių įmonių atsakomybės vietos bendruomenėms atžvilgiu.

3.1.1.2 Visuomenės informavimo priemonių pagalba visuomenė daugiau ar mažiau sužino apie dėl tokių santykių kylančią įtampą ir vidinės arba išorinės konfrontacijos atvejus, ir taip sukuriami nuolatinių abipusių kaltinimų ir konfliktų atmosfera, kuri nepaveda nei privačiam, nei valstybiniam sektoriui siekti savo tikslų.

3.1.1.3 Akivaizdu, kad tokia situacija nėra ideali, jei norima, kad turizmas vystytųsi socialinio, ekonominio ir aplinkosauginio tvarumo keliu ir liktų konkurencingas; tokia situacija nepatenkinama tiek vartotojų ir vietinių žmonių požiūriu, tiek komercinių įmonių požiūriu, kurios mėgina remdamasis turizmo potencialu sukurti gerovę ir pasidalinti ja.

3.1.2 Koegzistavimas: Šiame scenarijuje, valstybinės ir privačios įmonės vienos kitas toleruoja, nepriklausomai dirba siekdamos savo atitinkamų tikslų, gerbia kitų kompetenciją, vykdo savo teises ir socialines prievoles bei gerbia kitų turizmo industrijos dalyvių teises. Tai abipusės tolerancijos scenarijus, kuris, nors ir tinkamesnis nei ankstesnis scenarijus, akivaizdžiai nepakankamas tvaraus turizmo, kokį mes įsivaizduojame esant tinkamu XXI amžiuje, plėtojimui. Tai gana paplitęs scenarijus, pasitaikantis vietose, kur turizmas nėra pagrindinė ekonominė veikla, tačiau papildo iš kitų sektorių uždirbamas pajamas, arba pasitaikantis miesteliuose ir miestuose, kur vystoma daug ūkio šakų ir kur turizmas atskirai paėmus sudaro labai mažą vietos ekonominės veiklos procentinę dalį.

3.1.3 Koordinavimas: Šį scenarijų apibūdina šioks toks politikos, strategijų ir priemonių koordinavimas tarp skirtingų turizmo sektoriaus valstybinių ir privačių dalyvių, kurių kiekvienas turi savo tikslus, tačiau supranta, kad ryšys ir apskaitimas informacija sustiprina jų atitinkamų tikslų papildomumą ir tokiu būdu taip pat duoda naudos visuomenei. Pagrindinės šio scenarijaus priemonės yra informacija ir komunikavimas tarp skirtingų turizmo sektoriaus dalyvių tiek politikos, tiek priemonių atžvilgiu. Komunikavimas gali vykti bendros veiklos pagalba, tai gali būti darbo grupės, forumai, informaciniai susitikimai ir t.t. Tam reikia didesnio valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo, ir mes įsitikinę, kad tai prisideda prie turizmo ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio tvarumo tikslo. Toks scenarijus dažnai egzistuoja tipiška turizmo kontekste arba vietose, kur spartus turizmo vystymasis, kur valstybinio ir privataus sektorių dalyviai supranta turizmo svarbą savo bendruomenėms.

3.1.4 Bendradarbiavimas: Šiame scenarijuje, nors kiekviena valstybinio arba privataus sektoriaus suinteresuota šalis turi savo tikslus, jos pasirenka bendrus tikslus ir praktikos, ir strategijos, ir netgi politikos atžvilgiu. Tam reikia tikslų darnos ir labai išmintingos turizmo vizijos, ką nėra lengva pasiekti, tam reikia nuosekliai taikyti ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio tvarumo kriterijus ir šiuo metu, ir netolimoje bei tolimoje ateityje. Mums šis scenarijus atrodo pažangiausias, naujoji tvaraus turizmo koncepcija turi vystytis jo linkme, jei norima, kad turizmas išliktų industrija, kuriančia ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę naudą.

3.1.4.1 Tokiam bendradarbiavimui pasiekti gali būti naudojamos įvairios priemonės: bendros įmonės, turizmo valdybos, fondai, bendros institucijos, tarybos, partnerystės ir t.t. Tačiau kiekvienu atveju patirties sujungimas, išmanymas ir ilgalaikiai investiciniai projektai yra svarbiausi bendradarbiavimo ir pastangų optimizavimo aspektai. Svarbu pažymėti, kad toks bendradarbiavimas efektyviausias vietos lygmenyje, kur tikrai konkrečiai ir tiesiogiai sutampa valstybiniai ir privatūs interesai. Būtent čia gali būti sukurta tinkama aplinka turizmui, kuris spartintų vietos vystymąsi, taip sukuriant aukštos kokybės ir socialiniu požiūriu tvarias darbo vietas.

3.1.4.2 Viena iš veiklos rūšių, kur dažniausiai galima pamatyti šį bendradarbiavimo lygį, yra bendras valstybinio ir privataus sektorių turizmo produktų kūrimas. Yra daug tokio bendradarbiavimo pagrindų sukurtų labai sėkmingų produktų pavyzdžių.

3.2 Žvelgiant į dabartinę situaciją, realiame gyvenime egzistuoja visi keturi aprašytieji scenarijai, kartais gryna forma, tačiau dažniau su kitų bruožų deriniais, taip sukurdami daugybę tarpinių situacijų. Šioje nuomonėje teigiama, kad bendradarbiavimas yra įmanomas ir pageidautinas Europos ir pasaulinio turizmo industrijos tikslas, nes jis pagerina turizmo konkurencingumą ir tvarumą. Taip pat būtina pripažinti ir tobulinti gerą praktiką, kuri vykdoma turizmo sektoriuje Europoje ir visame pasaulyje, kartais valstybinio sektoriaus raginimu, o daugeliui atveju - privačiam sektoriui paskatinus ir sukūrus.

3.3 Apskritai galima pasakyti, kad tų turistų kelionės vietų ir veiklos rūšių, kur valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas yra kokybės gerinimo, raidos planavimo ir reagavimo į krizines situacijas pagrindas, atveju ir daugeliu panašių atveju priemonių efektyvumas ir rentabilumas žymiai išauga, kuriuo būdu vieta ar veikla tampa konkurencingesnė.

3.3.1 Kita vertus, ten, kur konfrontacija, koordinavimo trūkumas ar tiesiog neišmanymas, kas gali atsitikti kartais sąmoningai arba nesąmoningai, tai tik pagilina problemas, vilkina sprendimus, sumažina konkurencingumą ir rentabilumą.

3.3.2 Įvairūs tyrimai parodė ir patvirtino, kad turistų supratimu kelionės ar atostogų metų gaunamų paslaugų kokybė 50 % priklauso nuo valstybinių struktūrų teikiamų paslaugų ir 50 % priklauso nuo privataus sektoriaus, daugiausia komercinių įmonių, darbuotojų teikiamų paslaugų. Tai, kaip turistai supranta skirtingus kokybės rodiklius ir jų poveikį bendram produkto kokybės supratimui patvirtina, pavyzdžiui, įvairios Kalvijos ir kitų Ispanijos savivaldybių atliktos studijos, sudarančios „Planų aukščiausios kokybės turizmui“ dalį.

3.4 Vilčių teikia stabili bendradarbiavimo, o ne konfrontacijos tendencija. Konfrontacija galbūt dažniau pasitaikydavo pirmaisiais turizmo industrijos metais, spartaus augimo laikotarpiais, kada nebuvo jokių apribojimų geriausių vietų pakrantėje ar užmiestyje vystymui. Buvo laikotarpiai, kai trumpalaikio pelno vaikymasis užgožė tam tikrus tvarumo aspektus, į kuriuos net valstybinis sektorius negalėjo atsižvelgti, įjungti į savo strategiją ir vystyti bendradarbiaujant kartu su privačiu sektoriumi.

3.4.1 Visuomenė vis daugiau žino apie ilgalaikius veiksnius ir ribotumus, ypač gamtinių išteklių tausojimą, o turizmo praktika socialinius tikslus atitinka žymiai labiau nei kad anksčiau.

4. Šiandieniniai valstybinio ir privataus sektori bendradarbiavimo tikslai

4.1 Apskritai, mes galime sakyti, kad pagrindinis bendradarbiavimo tikslas turi būti skatinti ir įjungti siekius, kurie yra neatskiriama kiekvieno dalyvio kompetencijos dalis, jo strategijas ir planus, kurie sudaro jo *raison d'être* [egzistavimo prasmę] visuomenėje dabar ir ateityje. Kiekvienas dalyvis turi kelti savo tikslus – ir individualius, ir kolektyvinius – ir užtikrinti, kad jie būtų sujungti į visumą su jo partnerių tikslais.

4.2 Bendradarbiavimo turizmo srityje atžvilgiu mes galime nustatyti įvairius *tikslų tipus*.

4.2.1 **Sektori** . Kaip jau buvo daugelį kartų ir įvairias būdais parodyta, turizmo industrija yra strateginės svarbos sektorius siekiant daugeriopų esminių Europos Sąjungos tikslų, jos politikų įgyvendinimo ir jos noro, kad Europa taptų geresne vieta dabar ir ateities kartoms.

4.2.1.1 Kadangi turizmo vystymas daro tiesioginį poveikį ekonomikai, visuomenei ir aplinkai, kurioje turizmas vykdomas, turizmo vystymas gali ir turi būti prioritetine priemone Europos piliečių gyvenimo kokybės gerinimui. Bet kad užtikrinti, jog šis potencialas būtų realizuotas praktikoje ateityje, turizmas turi atitikti tam tikrus tvarumo reikalavimus, kuriuos visos suinteresuotos šalys – valstybinės ir privačios struktūros, komercinės įmonės ir vartotojai – privalo gerbti. Svarbiausias valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo tikslas gali ir privalo būti užtikrinti turizmo sektoriaus gyvybingumą ir konkurencingumą ateityje.

4.2.1.2 Ypač pažymėtina, kad valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas pasirodė esąs labai veiksmingas valdant turizmo nuosmukio ar netgi krizines situacijas išvystytose vietose, kurioms kyla pavojus prarasti savo gerovę sukuriantį potencialą. Visų suinteresuotų šalių bendri veiksmai – kas yra būtina – padidina priemonių, kurių imtasi, efektyvumą ir apčiuopiamumą.

4.2.1.3 Dar daugiau, tampa vis akivaizdžiau, kad tokių kritiškų situacijų metu kaip **rugs jo 11-oji** Niujorke arba labai neseni **kovo 11-osios** įvykiai Madride reikia kviesti visus valstybinio sektoriaus ir privataus sektoriaus operatorius bei sprendimus priimančias struktūras prisijungti prie bendrų pajėgų, kad būtų galima sušvelninti tokių tragedijų neigiamą poveikį turizmui.

4.2.1.4 Viena sritis, kurioje susivienijimai bei valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas sektorių aplinkoje galėtų pasirodyti esąs veiksmingas, yra transportas, kur didžiulis pigių avialinijų padaugėjimas sąlygojo bendrą transporto kaštų sumažinėjimą. Todėl valstybinio ir privataus sektorių susivienijimai turi saugoti paslaugų kokybę, darbo vietas ir saugumą, kur minimi šios rūšies pasiūlymai.

4.2.1.5 Nors konkrečiame sektoriuje dirbančių profesionalų apmokymas yra aiškus siekis visose žmonių veiklos rūšyse, jis netgi dar svarbesnis tokiame sektoriuje kaip turizmas, kuriame aiškus ir svarbus ryšys su visuomene komponentas. Valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas šioje srityje yra būtinas, nes abu sektoriai yra suinteresuoti gerinti darbuotojų apmokymą ir profesionalizmą.

4.2.2 **Socialinis**. Neįmanoma nustatyti valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo tikslų neatsižvelgiant į socialinius tikslus, kurie kyla iš bet kokios žmonių veiklos. Kalbant konkrečiau, vietinė plėtra ir darbo vietų kūrimas yra esminiai turizmo tikslai, taigi ir bendradarbiavimo turizmo sektoriuje tikslai.

4.2.2.1 Faktas, kad turizmas yra ekonominė veikla pagrįsta privačiomis paslaugomis reiškia, kad bet kokia nauja turizmo veikla sukurs darbo vietas, nors aukštos kokybės ir tvarus turizmas įmanomas tik su aukštos kokybės darbo vietomis.

4.2.2.2 Turistų lankomų vietų bendruomenių socialinių sąlygų gerinimas neabejotinai privalo būti vienas iš efektyvaus valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo tikslų. Bendra žemės ūkio politika paveiks kelis Europos regionus, kurie turės prisitaikyti prie paskutinių ir ateityje įvyksiančių Bendros žemės ūkio politikos pokyčių. Kaip tradicinės žemės ūkio veiklos derinimo su nauja veikla – turizmu – metodus, kuris galėtų padidinti pelningumą, tikriausiai turėtų būti skatinamas vykimas atostogauti pas ūkininkus. Taip pat turėtų būti pasvarstyta dėl turizmo kaip potencialios naujos veiklos skatinimo pramonės, kasybos ar panašios veiklos restruktūrizavimo paveiktose vietovėse. Šios alternatyvos paveiktiems regionams turi būti išsamiai nagrinėjamos Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonėje savo iniciatyva.

4.2.2.3 Kultūrinio, archeologinio ir architektūrinio paveldo saugojimas tikriausiai yra vienas iš socialinių tikslų, kuriam geriausiai gali tarnauti valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas. Tai, aišku, yra *Red de Paradores* Ispanijoje ir *Pousadas* Portugalijoje atvejis, kurio dėka buvo rekonstruota ir visuomenei atidaryta daugybė paminklų, taip apylinkėse sukuriant neabejotiną gerovę. Tai būdas išlaikyti visuomenės turtus valstybės rankose, tuo pačiu užtikrinant, kad jie bus branginami ir jais bus gėrimasi. Tas pats galioja ir kaimo vietovėms, kurias daug MVDĮ laiko geromis progomis verslui. Tačiau nebūtinai tokią veiklą turi vykdyti tik valstybinės įmonės. Iš tiesų, yra daug pavyzdžių, kai rūmai ir paminklai buvo rekonstruoti privačiomis pastangomis, o dabar turizmo dėka neša pelną, kuo mes ir patys galėjome įsitikinti ryšium su svarstymu Sevilijoje organizuoto vizito metu. Visos ką tik prie ES prisijungusios šalys turi ypatingą paveldą, kuris turi būti atkurtas. Tai nauja ir įkvepianti galimybė skatinti turizmą tuo pačiu saugant paveldą. Siekiant šio tikslo labai svarbų vaidmenį vaidina valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas visomis savo formomis.

4.2.2.4 Valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas kitose srityse taip pat gali būti naudingas turizmui. Todėl, pavyzdžiui, žinant, kokia didelė yra viešojo maitinimo pramonės reikšmė gerovei, kultūros ir turizmo paveldui, padidinus valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimą, kad būtų kuriami aukštos kokybės žemės ūkio produktai ir būtų pateikiamos kilmės vietos nuorodos, ateityje pagerės ir turizmo produktai..

4.2.2.5 Plataus turizmo etikos kodekso, kuriam prieš kelis metus pritarė Pasaulio turizmo organizacija (PTO), įgyvendinimas galėtų būti dar vienu teigiamu žingsniu, nes tai pabrėžtų valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo būtinybę.

4.2.3 **Ekonominis.** Visuotinai priimta, kad ekonominis matmuo yra pagrindinis turizmo aspektas. Kaip jau buvo pažymėta, turizmo industrija pasirodė esantis galingas darbo vietų ir gerovės kūrimo variklis praktiškai visame pasaulyje, o ypač Europoje ir netgi labiau koncentruota forma Viduržemio jūros regiono šalyse. Čia tvarumas reikalauja strateginės tolimos ateities – o ne artimos ar netolimos ateities – vizijos. Tai reiškia turizmo produktų vystymą turint omenyje dabartinį ir būsimą konkurencingumą ir tai, kad turizmo produktai turėtų nešti pelną, bei visus metus užtikrintų stabilų nuolatinį užimtumą ir artimoje, ir netolimoje ir tolimoje ateityje. Efektyvaus bendradarbiavimo bendri tikslai tuo būdu bus siekti ir išlaikyti turizmo sektoriaus konkurencingumą ir ekonominį pelningumą.

4.2.3.1 Informacinės ir komunikacijų technologijos (IKT) – tai dar viena sritis, įeinanti į turizmo sektoriaus ekonominius tikslus, kurioje reikalingas bendradarbiavimas, jei mes norime įgyvendinti ir paprastai valstybinio sektoriaus atstovaujamas turistų kelionės vietų tikslus ir paprastai komercinių įmonių atstovaujamas turistinių paslaugų pardavimo ekonominės veiklos tikslus. Jei norima, kad šis sektorius būtų konkurencingas, turistinė informacija turi būti prieinama visiems, netgi labiausiai nutolusiems regionams.

4.2.3.2 Kai kalba eina apie bendradarbiavimo ekonominius tikslus, turi būti prisimenama, kad valstybinio sektoriaus įsikišimas yra būtinas a) norint užkirsti kelią nesąžiningai konkurencijai ir b) išlyginti bet kokius konkurencijos aspektus, pvz., mokesťines tvarkas, kurios gali pakenkti rinkos skaidrumui.

4.2.4 **Aplinkosauginis.** Turizmas yra industrija, ir galbūt vienintelė industrija, kurios pagrindinis produktas yra „gamtos patrauklumas“, kurį sudaro faktorių derinys, kuriame gamtos, jos įvairių aplinkų ir gamtovaizdžių, jos bioįvairovės suvokimas ir, galiausiai, pagarba aplinkai vaidina svarbiausią vaidmenį užtikrinant vartotojų, t.y. turistų, norimo produkto kokybę ir tinkamumą. Visiškai įmanoma ir pageidautina, kad ir valstybinio, ir privataus sektorių dalyviai pajungtų bendradarbiavimą šių sąlygų išlaikymui, kurios užtikrintų tiek gamtinių išteklių

tvarumą, tiek jų protingą ir tvarų naudojimą, įgalinant iš jų gauti pelną.

4.2.4.1 Aplinkos apsauga yra dar viena sritis, kurioje valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas padėtų įgyvendinti aplinkos kokybės siekį. Neseni įvykiai, tokie kaip „Prestige“ katastrofa, akivaizdžiai parodė aplinkos apsaugos ir privačiame, ir valstybiniame sektoriuje būtinybę.

4.3 Galiausiai, galimi adekvataus valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo tikslai visada turi atitikti tvarumo sąvoką, kuri viena vertus susideda iš trijų - ekonomikos, visuomenės ir gamtos - dimensijų, o kita vertus apima tris trukmės padalijimus į artimą, netolimą ir tolimą ateitį bei, kaip būtina faktorius, visų suinteresuotų šalių dalyvavimą turizmo sektoriuje. Bendradarbiavimo pagrindą sudaro būtent tvarios raidos politika ir priemonės.

5. Bendradarbiavimo principai ir kriterijai

5.1 Valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimą turizmo atžvilgiu turi lemti nemažai principų.

5.1.1 Kompetencijos sritys: Akivaizdu, kad norint įsteigti tvirtą, ilgalaikę partnerystę, suinteresuotos šalys turi galėti siekti abiejų pusių susitarimu nustatytų tikslų nepriklausomai, todėl jų kompetencijos sritys turi būti pripažintos, ar tai būtų aiškiai išreikšto teisėto pavidimo, įgaliojimų perdavimo ar tiesiog oficialaus ar neoficialaus atstovavimo forma.

5.1.2 Bendra atsakomybė: skirtingos suinteresuotos šalys turi būti tiesiogiai ar netiesiogiai įtrauktos ar susijusios su padėtimi, dėl kurios buvo įsteigta partnerystė.

5.1.3 Savanoriškas bendradarbiavimo pobūdis: partnerystė saisto tik tuos, kurie laisva valia pasirenka aktyviai joje dalyvauti.

5.1.4 Demokratija: sprendimų priėmimo ir atstovavimo taisyklės turi būti labai aiškios ir turi atitikti dalyvaujamosios demokratijos principus.

5.2 Siekiant užtikrinti, kad partnerystės vykdo savo tikslus, jų darbo kriterijai apima:

5.2.1 Konkrečius tikslus: t.y. aiškius, tiksliai apibrėžtus ir, jei įmanoma, kiekybiškai įvertinamus ekonominiais terminais su nustatyta trukme, taip pat remiantis susitarimais.

5.2.2 Aktualumas: tikslai turi būti svarbūs visoms suinteresuotoms šalims, nesvarbu ar tiesiogiai, ar netiesiogiai.

5.2.3 Rezultatų stebėjimas: suinteresuotoms šalims svarbu galėti aiškiai matyti savo dalyvavimo partnerystėje rezultatus, kitaip jos praras interesą ir pasitrauks.

5.2.4 Proporcingumas: būtina, kad suinteresuotų šalių dalyvavimas būtų proporcingas vykdytinai užduoties dydžiui.

6. Priemonės bei susivienijim ir bendradarbiavimo r šys

6.1 Norint apibūdinti priemones ir susivienijimų rūšis, pirmiausia reikia nustatyti tobulo bendradarbiavimo lygį, t.y. tokį lygį, kuriame bendradarbiavimas turėtų prasmę, o tai reiškia, kad reikia analizuoti ir nustatyti kontekstą, kuriame yra užduotis, kuriame galima rasti sprendimą ir kuriame galima įtraukti visų suinteresuotų šalių išmanymą, kuris duotų rezultatų. Tokiu būdu, jei problema yra grynai vietinė ir jei vietoje esama galių imtis reikalo ir taikyti sprendimus, tai bus ir vietinis kontekstas. Tas pats pasakytina ir apie regionų, ir valstybinius lygius.

6.2 Dar vienas pagrindinis bruožas yra apimamumas. Yra svarbu, kad visos suinteresuotos gali kažkuo prisidėti prie sprendimo, nesvarbu, ar jų indėlis būtų priemonės, informacija ar veiklos koordinavimas.

6.3 Charakteringos *partnerystės* rūšys gali būti:

6.3.1 Neoficialios: suinteresuotos šalys įsteigia neoficialų strateginį susivienijimą, darbo grupę, forumą ar panašią struktūrą be juridinio asmens statuso. Sprendimus priima dauguma, tačiau dalyvaujantiejiems jie neturėtų būti privalomi ar sukurti įsipareigojimus, išskyrus tuos, kuriuos jie savanoriškai priima.

6.3.2 Oficialios: tokios struktūros gali įgauti konsorciūmų, fondų, valstybės įmonių, bendrų įmonių, asociacijų ir t.t. formą. Jose valdymas vyksta pagal taisykles, kurios nustato sutarčių sąlygas ir jų įgyvendinimą.

6.3.3 Jei užtikrinama, kad ekonominės ir socialinės suinteresuotos šalys yra įtrauktos į teisėmis pagrįstų darbo santykių ribų pastovių nustatymą ir kolektyvinių derybų vystymą, tai turės teigiamą poveikį turizmo konkurencingumui, pelningumui, stabilumui ir socialiniam bei ekonominiam efektyvumui. Visada, kai diskutuojama tema reikalauja trišalio dalyvavimo, ekonominės ir socialinės suinteresuotos šalys taip pat turi būti įtrauktos į socialinį dialogą kartu su valstybės valdžios struktūromis ir institucijomis.

7. Suinteresuot šali junginiai – miest ir miesteli , komercini moni , specifini projekt jungini vaidmuo

7.1 Tokiame mūsų globalizuotame pasaulyje, ekonominės veiklos vykdyti izoliuotai neįmanoma. Šis principas galioja ir miestams, ir miesteliams, ir, mūsų atveju, turistų lankomoms vietoms ir operatoriams. Pasak šios srities ekspertų, teritoriniu požiūriu bendradarbiavimo palengvinimui naujosios pasaulio ekonomikos pagrindas bus miestų ir miestelių grupių junginiais. Nors pradiniam etape turistų lankomos vietos siekiamos pritraukti finansavimą, padidinti pardavimus ir tapti labiau žinomomis tarptautiniu mastu – trumpai tariant, siekiamos būti geresnėmis, konkurencingesnėmis ir greičiau besivystančiomis – naudoja konkurencingas strategijas, tačiau vėlesniame etape jos paprastai pradeda geriau suprasti būtinybę jungtis su kitomis turistų lankomomis vietomis bendros reklamos ir poveikio nacionalinėms vyriausybėms ir/arba tarptautinėms organizacijoms tikslais.

7.2 Jei mes norime dirbti bendrų tvarumo ir konkurencingumo tikslų linkme, visame pasaulyje turistų lankomų vietų apsikaitimas patirtimi laikomas vis labiau reikalingu. Tai turi nemažai teigiamų aspektų, kurių tikriausiai svarbiausi yra gebėjimas išvengti strateginių klaidų ir įtraukti geriausias tvaraus valdymo priemones. Junginiai yra papildomas ir alternatyvus būdas atstovauti miestus, komercines įmones ar institucijas. Šiuos junginius stiprina informacinės ir komunikavimo technologijos (IKT), sudarydamos sąlygas junginių nariams palaikyti neoficialius, viena laikius ir vertingus santykius.

7.3 Kuriant miestų junginius ne visada išvengiama problemų ir neigiamų aspektų: kartais bendradarbiavimui kliudo egzistuojantys interesų konfliktai, kitais kartais stipriausi junginių nariai yra tie nariai, kurie iš jų gauna daugiausiai naudos.

7.4 Kaip ir miestams, taip ir komercinėms įmonėms junginiai yra galinga priemonė suteikti ir apsaugoti informacija, tapti konkurencingesnėmis ir labiau žinomomis lyginant su valstybinėmis institucijomis.

7.5 Daug konkrečių turizmo projektų yra pagrįsti junginiais. Vienas toks pavyzdys būtų Europos Sąjungos URB-AL programa, kurios tikslas yra kurti miestų junginius darbui daugelyje ekonomikos, visuomenės ir miestų raidos sričių. Kartais šios sritys skatina apsikaitimą tvaraus turizmo patyrimais.

8. Teigiami valstybinio ir privataus sektori bendradarbiavimo Europos turizmo sferoje pavyzdžiai

8.1 2004 m. balandžio 15 d. Sevilijoje surengto viešojo svarstymo metu buvo analizuojami įvairūs teigiami valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo pavyzdžiai. Ypač vertėtų paminėti šiuos:

8.1.1 **Turisme de Barcelona:** šią bendrovę 1993 m. įkūrė Barselonos prekybos rūmai, Barselonos miesto taryba ir Barselonos Promocijo fondas siekiant reklamuoti Barseloną kaip turistų lankomą vietą. Per nuo to laiko prabėgusius dešimtį metų, Turisme de Barcelona padėjo pagerinti ir miesto įvaizdį ir turizmo infrastruktūrą. Tokia teigiama raida atspindėta išaugusioje pasiūloje ir paklausoje, viešbučių užimtumo ir kitų rodiklių padidėjime. Tačiau ko gero daugiausiai pasakantis aspektas yra tas faktas, kad per šiuos dešimt metų pradinį biudžetinių asignavimų pagalba nuo 70 % viso biudžeto sumažėjo iki tik 20 %, o likusias pajamas „Turisme de Barcelona“ uždirba pati iš savo viešbučių kambarių rinkos tarpininkės veiklos. Išskirtinio paminėjimo reikalauja daug sėkmingų turizmo produktų, tokių kaip „Barcelona Bus Turistic“, „Barcelona Card“, „Barcelona Pass“ ir t.t., bei taip pat programų, tokių kaip „Barcelona Convention Bureau“, „Barcelona Shopping Line“ ir t.t. Už pasiektą sėkmę šie produktai neabejotinai turi būti dėkingi glaudaus bendradarbiavimo atmosferai ir kartu dirbančių, kad pagerintų Barselonos turizmo infrastruktūrą, turizmo industrijos ir valstybės valdžios struktūrų tarpusavio supratimui.

8.1.2 **Aukštos kokybės turizmo Ispanijoje institutas (AKTII):** AKTII pradžia buvo praėjusio amžiaus 10-ojo dešimtmečio pradžioje, kai buvo kuriamos įvairios priemonės aktyviam kokybės gerinimui. 2000 m. įsteigtas Aukštos kokybės turizmo Ispanijoje institutas buvo atsakas akivaizdiems požymiams, kad naujai atsirandančios turistinės vietos Viduržemio jūros ir Karibų jūros regionuose pradėjo kelti grėsmę pirmaujančiai Ispanijos turizmo industrijai. Buvo pasirinkta aiški visapimančios kokybės strategija, paremta būtinybe integruoti visas turizmo suinteresuotas šalis visuose strategijos darbo aspektuose. Visos jos veiklos rūšys apima tuos dalyvius, kurie susiję su atskira sektoriaus dalimi: viešbučius, restoranus, kelionių agentūras, transporto kompanijas, kaimo turizmo bendroves, golfo klubus, kurortus, savivaldybes ir provincijas. Šiandien Integruotoje aukštos kokybės turistinių vietų Ispanijoje sistemoje dalyvauja daugiau nei 250 verslo asociacijų, šalies vyriausybė, autonominės bendruomenės ir miestų tarybos, virš 3000 turizmo kompanijų, kurios gauna techninę pagalbą, ir 463 bendrovės ir organizacijos, turinčios aukštos kokybės turizmo sertifikatus. Kaip ir Barselona, AKTII yra teigiamas valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo, kaip visapimančios kokybės gerinimo būdo, pavyzdys ir būtinas turizmo veiklos elementas.

8.1.3 **Kiti Sevilijos viešojo svarstymo metu nagrinėti pavyzdžiai:** Andalūzijos valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo modelis, kuris egzistuoja jau dvidešimt metų ir kurio dėka buvo pasirašytos penkios bendradarbiavimo sutartys, apimančios visus gamybos, įskaitant turizmą, sektorius. Šis modelis grindžiamas bendradarbiavimu tarp autonominės bendruomenės viešosios administracijos, Andalūzijos darbdavių konfederacijos ir pagrindinių Andalūzijos profesinių sąjungų, Visuotinės darbininkų sąjungos (UGT) ir Comisiones Obreras (CCOO). Jis sukūrė patikėjimo ir stabilumo atmosferą, o patikėjimas ir stabilumas turistinėje veikloje yra būtini.

8.2 Kaip vietinės politikos pavyzdį, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria faktui, kad komiteto viešojo valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo svarstymo Sevilijoje metu Sevilijos meras dar kartą paragino ekonomines ir socialines suinteresuotas šalis ir turizmo sektorių apskritai sudaryti sutartį, siekiant užtikrinti, kad visos suinteresuotos šalys būtų pilnai įsitraukusios į jų specifinės srities turizmo politikos formavimą, projektavimą, planavimą, įgyvendinimą ir vertinimą. Tokią iniciatyvą būtų galima laikyti atramos tašku kartu su kitomis jau rengiamomis iniciatyvomis skatinti bendradarbiavimą vietos lygmenyje didžiuosiuose miestuose ir įvairaus dydžio miesteliuose.

8.3 Socialinio turizmo srityje yra daug sėkmingo bendradarbiavimo pavyzdžių, šio bendradarbiavimo tikslas - kiek įmanoma daugiau žmonių suteikti galimybę naudotis atostogų ir turizmo privalumais. Čia reiktų paminėti „atostogų čekius“ (pranc. *chèques-vacances*), kuriuos Prancūzijoje administruoja Nacionalinė atostogų čekių agentūra (ANCV, Agence nationale pour les Chèques-Vacances), Vengrijoje Nacionalinė laisvalaikio organizavimo bendrovė (Magyar Szabadidő Társaság). Taip pat

reiktų paminėti Portugalijos Nacionalinį darbuotojų laisvalaikio organizavimo instituto (INATEL, Instituto Nacional para o Aproveitamento do Tempo Livre dos Trabalhadores) vykdomas senjorų turizmo programas, Prancūzijos bendrijos komisijos (COCOF, Commission Communautaire Française) paramą jaunimo nakvynės namams Briuselyje ir įvairias švietimo programų priemones, paramą renovuojant atostogų centrus, kurią suteikia asociacijų nariai, tokie kaip Jaunimo turizmo centras (CTG, Centro Turistico Giovanile) Italijoje.

8.4 Be jokios abejonės, visoje Europoje ir visame pasaulyje yra dar daug kitų teigiamų valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimo pavyzdžių, tokių kaip išvardintų puikioje PTO ir Kanados turizmo komisijos publikacijoje „**Bendradarbiavimas ir partnerystės turizme – pasaulio perspektyva**“, kuri buvo išleista 2003 m. Šioje publikacijoje pateikta 18 teigiamų turizmo bendradarbiavimo pasauliniu lygiu pavyzdžių, kuriuos visus dėl geros praktikos rodymo reikia atidžiai apsvarstyti.

9. Bendradarbiavimo skatinimas Europoje

9.1 Daugelyje išsiplėtusios Europos sektorių vyksta dinamiški pasikeitimai. Tai ypač pastebima turizmo sektoriuje, kuriame keičiasi tiek pasiūla, tiek paklausa. Lisabonos Viršūnių susitikime buvo nustatytas strateginis tikslas, kuriuo siekiama, kad Sąjunga taptų dinamiška ir konkurencinga žiniomis paremta ekonomine erdve pasaulyje, kuri galės pasiekti ilgalaikį ekonomikos augimą sukurdama daugiau ir geresnių darbo vietų, bei pasiekdama didesnę socialinę sanglaudą. Tam, kad būtų pasiektas šis ambicingas tikslas būtinas bendradarbiavimas ir susiderinimas tiek institucijų, tiek viešojo ir privataus sektorių lygmenyje. Turizmo pramonė praityje buvo užimtumo ir gerovės varomoji jėga, todėl taip turėtų būti ir Europoje, kuri susideda iš 25 ir daugiau valstybių narių. Komitetas ragina Komisiją, patikrinti **Europos turizmo tarybos** įkūrimo galimybę, kaip konkretaus bendradarbiavimo principo Europos lygmenyje įgyvendinimo pagrindą.

9.2 Tokia taryba galėtų būti sudaryta iš: Europos institucijų (Komisija, Parlamentas, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Regionų komitetas), Europos jaunimo tarybos, valstybių narių, darbdavių draugijų ir profesinių sąjungų (vienodo skaičiaus) atstovų, Europos vartotojų, aplinkosaugos ir neįgaliųjų organizacijų atstovų, socialinio turizmo draugijų ir aukštųjų mokyklų atstovų bei pripažintų specialistų.

9.3 Europos turizmo taryba galėtų rinkti ir analizuoti duomenis apie ligšiolinį ir būsimą turizmo vystymąsi, siūlyti rėmimo ar dalyvavimo Komisijos priemonėse galimybes, pateikti bendradarbiavimo koncepciją su kitais įvairiose ES turizmo srityse veikiančiais dalyviais, taip pat rengti Europos turizmo forumą ir stebėti pasiektą susitarimą.

9.4 Tuo atveju, jei Komisija šį pasiūlymą laikys tinkamu, Komitetas pasiruošęs bendradarbiauti kuriant Europos turizmo tarybą, tam kad ji pradėtų veikti dar prieš 2005 m. Europos turizmo forumą.

10. Paskutin s pastabos

10.1 Mes gyvename globalizuotame, tačiau ir diferencijuotame pasaulyje, kuris verčia mus nuolat pergaltoti modelius, kuriais remiasi mūsų ekonominė, socialinė, žemės planavimo ir miestų raidos veikla. Tai galioja ir turizmui, kuris parengia daug iššūkių kalbant apie kokybę, tvarumą ir visų susijusių suinteresuotų šalių konkurencingumą.

10.2 EESRK mano, kad tik jei įvairios valstybinio ir privataus sektorių suinteresuotos šalys laikysis fundamentalaus bendradarbiavimo požiūrio bus galima įveikti pagrindinius iššūkius visoms žmonių veiklos rūšims, o ypač turizmui dėl jo strateginio charakterio, jo esminio žmoniškųjų paslaugų teikėjo ir kultūrinių mainų vektoriaus vaidmens.

10.3 Valstybinio ir privataus sektorių bendradarbiavimas yra vis svarbesnis teigiamos veiklos turizmo sektoriuje aspektas. Jis turi būti skatinamas kiek galima daugiau būdų nes jis būtina padės įgyvendinti sektoriaus tikslus. Visoms suinteresuotoms šalims tenka atsakomybė įjungti šį aspektą į tai, kaip jos reaguoja į didžiausius šiuo metu mūsų pasaulyje vykstančius pokyčius.

10.4 EESRK sveikina Europos Komisijos iniciatyvą ir toliau rengti kasmet rengti Europos turizmo forumus, nes tai vieta, kur Europiniame lygyje kartu su šio sektoriaus suinteresuotomis šalimis, o būtent su ekonominėmis ir socialinėmis suinteresuo-

tomis šalimis, valdžios ir kitomis struktūromis, gali būti nustatytos bendradarbiavimo gairės ir kriterijai. Tikslas – kad tokios gairės ir kriterijai skatinti panašias iniciatyvas įvairiose ES šalyse narėse, regionuose, miestuose ir netgi tarp pačių sektorių ir regionų.

10.5 EESRK tikisi prisidėti prie bendradarbiavimo turizmo sektoriuje skatindama susitikimus, dialogus ir susitarimus tarp turizmo atstovų, o ypač tarp ekonominių ir socialinių suinteresuotų šalių, nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų ir struktūrų bei į tvaraus turizmo procesą įtrauktų asociacijų, tokių kaip vartotojai ir gamtosaugininkai, eko-socialinės asociacijos, neįgaliųjų asociacijos. Komitetas taip pat toliau tęs bendradarbiavimą su PTO ir Tarptautiniu socialinio turizmo biuru (TSTB). Todėl EESRK pakartos savo siūlymą būti susitikimo vieta visiems dalyviams, kurie regi turizmą kaip asmeninę teisę, kuri turi būti laikoma ne tik industrija ir ekonomine veikla, bet ir asmeninės ir žmonių raidos bei supratimo, susitaikymo ir taikos tarp tautų elementu.

10.6 Kiekvienais metais Komitetas parems Pasaulinę turizmo dieną, kurią inicijavo Pasaulinė turizmo organizacija, išleisdama deklaraciją. Šių metų Komiteto indėlis į šį renginį ir į 2004 Europos turizmo forumą, kuris vyks Budapešte, yra ši nuomonė, kuri gali būti laikoma „Sevilijos deklaracija turizmo politikos ir viešojo bei privataus sektorių bendradarbiavimo klausimais“.

Brūsels, 2004 m. rugsėjo 15 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Roger BRIESCH